

6. Ossowska L., Ziemińska A., 2010, Kondycja finansowa gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa pomorskiego, *Journal of Agribusiness and Rural Development*, 4 (18).
7. Pawlik A., 2014, Dystans innowacyjny województw w roku 2016, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce.
8. Śmiłowska T., 1997, Statystyczna analiza poziomu życia ludności Polski w ujęciu przestrzennym, *Studia i Prace Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych, GUS i PAN*, z. 247, Warszawa.

Болгар Т. М., д.е.н., доцент,
*Полтавський національний технічний університет
м. Полтава, Україна*

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ «ОЧИСТКИ» БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Починаючи з 2014 року під впливом девальвації гривні та спаду в економіці, а також політичної нестабільності в Україні значна кількість банків зіткнулася з проблемами. У багатьох з них, згідно рішення НБУ, була розпочата процедура ліквідації, тому вже станом на 01.01.2015 р. кількість діючих банків становила 163 од., що на 11,41% менше у порівнянні з 01.01.2009 р., станом на 01.01.2016 р. кількість фінансових установ складала 117 (-36,41%), а станом на 01 грудня 2016 року – банківська система України (БСУ) налічує 98 діючих банків. Загалом, із початку 2014 року, внаслідок погіршення платоспроможності, до 66 банківських установ було запроваджено тимчасову адміністрацію.

За одинадцять місяців 2016 року було ліквідовано 18 банків [1]. Слід зауважити, що надалі Національний банк України планує продовжувати політику виведення банків з ринку, куди потраплять, в основному, банки 3 та 4 групи (середні та дрібні банківські установи), неплатоспроможними визнаються схемні і конвертаційні банки. Тобто такі дії НБУ можна класифікувати, як «очищення» від банків, що не відповідають вимогам сьогодення, фінансова стійкість та платоспроможність яких знаходиться на низькому рівні. Але не можна забувати, що таке явище підриває довіру громадян до стабільності банківської системи в цілому, поки вона перебуває у процесі «очистки».

Відомо, що гарантування вкладів (депозитів) є одною з складових гарантії фінансової стабільності банківського сектору економіки. Система страхування депозитів повинна захищати не тільки кошти вкладників, а й сприяти роботі з проблемними банками і таким чином запобігати виникненню кризових ситуацій.

В Україні впроваджена державна система страхування вкладів. Її правовою основою є Указ Президента «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків України» [2], Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [3], а також «Положення про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб», затверджене Кабінетом Міністрів і Національним банком України [4]. У відповідності з вищевказаними нормативними документами Фонд гарантування вкладів фізичних осіб є державною спеціалізованою, економічно самостійною установою. Основною метою діяльності Фонду є захист прав та інтересів фізичних осіб – вкладників банків, філій іноземних банків. На сьогоднішній день Фонд відшкодовує кошти у розмірі вкладу, включаючи відсотки, станом на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку не більше суми граничного розміру відшкодування коштів, що становить 200 000 гривень, незалежно від кількості вкладів в одному банку.

Слід зазначити, що з 2001 року (розмір відшкодування коштів становив 1200 грн.) відбулося помітне збільшення гарантованої суми відшкодування коштів. У 2016 році

він становить 200 000 грн. Постійне підвищення страхового покриття сприяло збільшенню довіри з боку населення, тим самим забезпечуючи нарощення фінансових ресурсів у банківському секторі країни (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка концентрації вкладів фізичних осіб в учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб протягом 2001-2016 років *

**складено за даними [1]*

Але, з початком фінансової кризи у 2014 році і до тепер спостерігається стрімке банкрутство банківських установ у БСУ. Паралельно зростає тенденція до суттєвого скорочення вкладів фізичних осіб у банківських установах, що вказує на недовіру до ліквідності банків та є однією з причин стагнації економічного розвитку України.

В умовах сучасної нестабільності більшість країн зробили певні поправки у законодавство, що регулює роботу системи гарантування вкладів. Наприклад, у США при розрахунках страхових внесків, що підлягають сплаті до фонду страхування депозитів, ставка внеску застосовується не до обсягу депозитів, а до середніх сукупних активів за мінусом середнього матеріального капіталу (tangible equity) і гарантоване державою страхове покриття банківських вкладів було збільшено зі 100 до 250 тис. дол. Міністри фінансів країн ЄС схвалили поетапне підвищення мінімальних гарантій за приватними вкладами до 100 тис. євро.

В Україні кожному вкладнику відшкодовуються кошти за депозитами (включаючи відсотки) у розмірі внеску на день настання недоступності вкладів, але не більше 200 000 грн. У відповідності з чинним законодавством, недоступність вкладів – це неможливість одержання вкладу вкладником відповідно до умов договору, що настає з дня призначення ліквідатора учасника Фонду.

На наш погляд, процедура виплати відшкодувань потребує подальшого удосконалення. Вітчизняна практика доводить, що з дня неспроможності банку виконувати свої зобов'язання перед вкладниками згідно з умовами договору до дня призначення ліквідатора, може пройти досить тривалий період. Адже лише термін повноважень тимчасової адміністрації, призначеної НБУ до введення ліквідатора, може тривати до одного року (для системоутворюючих банків – до двох років). Під час роботи тимчасової адміністрації запроваджується мораторій на задоволення вимог кредиторів, у тому числі на повернення депозитних вкладів.

Для зменшення наслідків негативного впливу на банківський сектор України сучасної фінансової кризи необхідно продовжити процес удосконалення системи гарантування вкладів. Основними напрямками вдосконалення мають бути:

- Фонд гарантування вкладів має брати участь у процесі виявлення проблемних банків їх санації та ліквідації;

– Фонд має розробити програму інформування населення у надзвичайних ситуаціях (наприклад, надавати інформацію стосовно ліквідації певного банку);

– на державному рівні розробити заходи поетапного підвищення гарантованої суми повернення вкладів. На нашу думку, підвищення повинно бути здійснено не менше, ніж на 50% від нині діючого, тобто до 300 000 гривень, що є логічним для періоду, коли Україна перебуває в умовах невизначеності, що супроводжуються активними інфляційними процесами та банкрутством банківських установ.

Реалізація вищевказаних заходів, на нашу думку, призведе до підвищення довіри вкладників до банківської системи, що у свою чергу підвищить стабільність фінансового сектору України.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
2. Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків України. Указ президента України від 10.09.1998 р., № 996/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996/98>
3. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України від 22.02.2012 р., № 4452-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>
4. Положення про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, затверджене Кабінетом Міністрів і Національним банком України від 30.08.2002 р., № 1301/268 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_7d/pg_ihwdsc.htm

Герасимова І. Ю., к.е.н., доцент,
Цуркан І. М., к.е.н., доцент,
*Національний гірничий університет
м. Дніпро, Україна*

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ СТРАХОВИХ БРОКЕРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Об'єктивною реальністю кінця ХХ – початку ХХІ століття стала глобалізація світової економіки, що не оминуло і систему страхових відносин. Розвиток процесів формування глобального середовища безпосередньо впливає на функціонування національних страхових ринків, в тому числі і на страховий ринок України. Однією з тенденцій розвитку світового страхового ринку, що відбувається під впливом глобалізації, є концентрація на ринку страхових посередників, що здійснюється шляхом злиття та придбання малих і середніх товариств, на основі яких формуються сильні міжнародні страхові брокери [1].

У Великобританії, США, Канаді, Франції, Швейцарії й ряді інших країн брокерам належить основна частка корпоративного страхового бізнесу. В Україні страхування великих промислових підприємств, в основному, здійснюється шляхом надання страхових послуг через прямий продаж від страховика до страхувальника.

Брокери здатні вести цілеспрямовані переговори із клієнтами про страхування ризиків, мають значні конкурентні переваги перед іншими посередниками, які можуть не мати необхідної кваліфікації й знань про ризики й програми страхування. Це, у свою чергу, розширює можливості брокера по залученню нових і втриманню наявних клієнтів і зміцнює позицію брокерів у якості професійних консультантів по ризиках [2].

Аналіз останніх досліджень показує, що вивченням теоретичних та практичних аспектів діяльності страхових брокерів займаються такі вітчизняні вчені, як